

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2026-03-17

Närvarande: F.d. justitieråden Kerstin Calissendorff och Mats Melin samt justitierådet Malin Bonthron

En ny lag om kommunal hamnverksamhet

Enligt en lagrådsremiss den 5 mars 2026 har regeringen (Finansdepartementet) beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om kommunal hamnverksamhet.

Förslaget har inför Lagrådet föredragits av departementssekreterarna Birgitta Fors Almassidou och Stina Pettersson med biträde av departementssekreteraren Stina Fridlund.

Förslaget föranleder följande yttrande.

Den nya lagen innebär att en kommun eller region som bedriver hamnverksamhet som en del av den kommunala förvaltningen ska övergå till att bedriva verksamheten i ett kommunalt aktiebolag. Bolaget ska bedriva verksamheten på affärsmässig grund. Hamnar som främst utnyttjas av lokala användare och där verksamheten inte

kan anses påverka handeln inom EU behöver dock inte bedriva verksamheten i bolagsform.

Europeiska kommissionen inledde 2013 en större undersökning av europeiska hamnar. Det uppmärksammades då att vissa svenska kommunala hamnar bedrivs i egen regi och därmed är befriade från inkomstbeskattning, medan övriga hamnar – även sådana som drivs av kommunala bolag – beskattas enligt allmänna regler.

Kommissionen har, även under senare tid, starkt ifrågasatt huruvida detta förhållande är förenligt med statsstödsreglerna och uppmanat Sverige att vidta åtgärder.

Till grund för lagstiftningsärendet ligger en inom Finansdepartementet upprättad promemoria med förslag till ny lag (Fi2025/01804). Den har remissbehandlats.

Några remissinstanser – Karlskrona kommun och Skellefteå kommun som båda bedriver hamnverksamhet i egen regi – framförde att bolagisering och affärsmässig styrning kan vara problematisk ur ett säkerhets- och beredskapsperspektiv. I samma riktning uttalade Upphandlingsmyndigheten att "förslaget riskerar att leda till att hamnar som utgör systemkritisk infrastruktur kan behöva läggas ned vilket riskerar att leda till att samhällsviktig verksamhet inte kan upprätthållas. Detta riskerar att få särskilt stor påverkan utifrån ett resiliensperspektiv då sådan samhällsviktig verksamhet sannolikt behöver kunna verka vid kris och ytterst krig." Myndigheten förordade bl.a. därför att varje hamns betydelse och förslagets konsekvenser för respektive hamn borde utredas.

Departementspromemorian hade väsentligen endast behandlat statsstödsrättsliga och ekonomiska aspekter. Vid föredragningen upplystes att ytterligare beredning med anledning av dessa

synpunkter därför skett genom samråd med närmast berörda departement och myndigheter.

Denna aspekt av förslaget kommenteras i lagrådsremissen endast under avsnittet med en avslutande konsekvensanalys (avsnitt 9.5 Övriga effekter).

Regeringen anför där att en bolagisering inte bör försämra säkerheten och beredskapen, att kommuner – med hänvisning till bl.a. lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap – har ett generellt ansvar för sådana frågor inom sitt geografiska område samt att en tillförlitlig tillgång till hamnar ur ett säkerhets- och beredskapsperspektiv i första hand inte säkerställs genom att viss kommunal hamnverksamhet tillåts fortsätta att bedrivas som en del av den kommunala förvaltningen, utan genom annan lagstiftning.

Lagrådet noterar att i den lag som regeringen hänvisar till uttrycks kommunens geografiska områdesansvar så, att den ska verka för att den verksamhet som bedrivs av olika aktörer samordnas och för att samverkan kommer till stånd mellan dem som bedriver verksamheten. Det gäller såväl inför och under extraordinära händelser i fredstid (2 kap. 7 § 1) som inför och under höjd beredskap (3 kap. 4 §). Det förefaller rimligt att anta att en kommuns samordningsansvar underlättas om viss samhällsviktig verksamhet bedrivs i egen regi och därmed färre aktörers verksamhet behöver samordnas.

Med hänsyn till den vikt som aspekter av detta slag särskilt numera bör tillmätas anser Lagrådet att det hade varit befogat att ge dem en mera framskjuten placering och mera ingående redovisa de bedömningar som den fortsatta beredningen efter avslutad remissomgång kan ha resulterat i. Det resonemang som förs i

lagrådsremissen övertygar inte om att det är lämpligt att genomföra det aktuella lagförslaget i det rådande säkerhetsläget.

Lagrådet anser att frågan om lagförslaget bör genomföras bör bli föremål för ytterligare överväganden och analys och behandlas mer ingående i den fortsatta beredningen. Eftersom de anmärkningar som förts fram av kommissionen inte är av formellt slag bör det finnas utrymme för en sådan mera ingående prövning. För det fall slutsatsen blir att lagförslaget bör genomföras bör en tydlig redovisning av regeringens bedömningar i nu aktuellt avseende ges i propositionen. Lagrådet har i så fall inga invändningar mot lagförslagets närmare utformning.